

ISSN 2524-0323

ВІСНИК

**Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка**

Науково-теоретичний журнал

*Заснований у 1997 році
Періодичність випуску – 4 номери на рік*

Випуск 4 (88)

**Сєвєродонецьк
2019**

Засновник і видавець – Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. *Реєстраційне свідоцтво KB № 24202-14042 ПР, видане Міністерством юстиції України 16.09.2019 * Уклучений до переліку наукових фахових видань з юридичних наук за категорією «В» Наказом МОН України від 15.01.2018 № 32 * Входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща) та Онлайн бази HeinOnline

4
2019

Редакційна колегія:

Є. О. Письменський – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна) – *головний редактор*; О. О. Дудоров – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна) – *заступник головного редактора*; В. В. Коваленко – канд. юрид. наук, доц. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна) – *відповідальний секретар*; Я. О. Берназюк – д-р юрид. наук (КАС ВС, м. Київ, Україна); Г. О. Блінова – канд. юрид. наук, доц. (ЛДУВС, м. Дніпро, Україна); А. Г. Бобкова – д-р юрид. наук, проф., академік НАПрН України (ДонНУ імені В. Стуса, м. Вінниця, Україна); А. Вайшвіла – габілітований доктор юриспруденції (д-р юрид. наук), (Університет ім. Миколаша Ромериса, м. Вільнюс, Литва); О. М. Засць – канд. юрид. наук, доц. (ОДУВС, м. Одеса, Україна); С. О. Іваницький – д-р юрид. наук, доц. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); К. С. Ізбаш – канд. юрид. наук, доц. (ОДУВС, м. Одеса, Україна); Н. В. Камінська – д-р юрид. наук, проф. (НАВС, м. Київ, Україна); М. В. Карчевський – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); К. В. Катеринчук – д-р юрид. наук, доц. (ТНУ ім. В. І. Вернадського, м. Київ, Україна); В. М. Комарницький – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); О. М. Литвинов – д-р юрид. наук, доц. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); С. С. Лукаш – д-р юрид. наук, проф. (СФ ХНУВС, м. Суми, Україна); В. Ф. Нестерович – д-р юрид. наук, доц. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); Б. Г. Розовський – д-р юрид. наук, проф. (СНУ ім. Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна); Р. Л. Степанюк – д-р юрид. наук, проф. (ХНУВС, м. Харків, Україна); В. Л. Федоренко – д-р юрид. наук, проф. (НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності МЮ України (м. Київ, Україна); Т. Фельтес – габілітований доктор права (д-р юрид. наук), проф. (Рурський університет у Бохумі, м. Бохум, Німеччина)

*Рекомендовано до друку та до розповсюдження через мережу Інтернет
вченою радою Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка
(протокол № 5 від 24 грудня 2019 року)*

Для науковців та юристів-практиків.

✉ Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка,
вул. Донецька, 1, м. Северодонецьк, Луганська область, Україна, 93401

☎ (факс): (06452) 9-07-77

ЗМІСТ

ДО УВАГИ АВТОРІВ.....11

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Бутирін Є. О. Реформа місцевого самоврядування
Йосифа II на українських землях у складі
Австрійської імперії в другій половині XVIII століття15

Бутков О. І. Конституційно-правове
регулювання громадських обговорень в Україні.....24

Діденко О. М. Еволюція розвитку
виборчого законодавства України.....35

Палюх А. Я. Забезпечення здорового способу життя
та право на охорону здоров'я: теоретичні й конституційно-правові основи....45

Саркісян В. М. Конституційно-правове
регулювання громадського контролю за виборами в Україні.....56

Шемчук В. В. Азіатська модель
забезпечення інформаційної безпеки сучасних держав.....67

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Веселов М. Ю. Адміністративно-правове забезпечення
«ювенальної» спеціалізації учасників кримінального провадження.....81

Карчевський М. В., Одинцова О. В. Автоматизована
система для дослідження законодавчої
оцінки суспільної небезпечності діяння "In Context".....92

Мацько В. А. Поняття «учасник операції Об'єднаних сил
(антитерористичної операції)» за законодавством України.....101

Медицький І. Б. Матеріальні наслідки
фізичного насильства: кримінологічний аналіз.....112

Мовчан Р. О. Про деякі проблеми кваліфікації злочину,
передбаченого ч. 3 (ч. 4) ст. 197-1
Кримінального кодексу України (за матеріалами судової практики).....123

Самбор М. А. Повноваження органів
Національної поліції України під час
забезпечення здійснення права на свободу мирних зібрань.....134

Соколов О. С. Перспективи реформування
українського законодавства у сфері
обігу зброї з урахуванням положень європейських правових актів.....147

Шилін Д. В. Загальні питання
використання преюдиції в кримінальному провадженні.....157

**Розділ III. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА, АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

Євдокимов П. В. Зміст механізму
адміністративно-правового забезпечення реалізації
професійної підготовки кадрів органів публічної адміністрації України.....166

Сіделковський О. Л. Адміністративно-правова
сутність публічної політики в контексті
формування єдиного медичного простору України.....175

**Розділ IV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО,
ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б. Формальна сепарація
як умова розірвання шлюбу в законодавстві Литви та Мальти.....183

Комарницький В. М., Єрофєєв М. І. Питання
юридичного визначення термінів з оцінки впливів на довкілля.....195

Любчик О. А. Соціальна спрямованість
трудового права в Україні: стан і тенденції.....204

**Розділ V. ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ
ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Бідняк В. А. Застосування форм державного
фінансового контролю при розслідуванні злочинів, пов'язаних
із незаконним використанням бюджетних коштів в галузі охорони здоров'я...218

Бондар В. С. Концептуальні засади
інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності.....226

Коваленко А. В. Ситуаційна обумовленість збирання,
дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні.....240

Першин В. Г. Роль фінансового моніторингу
в межах протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.....250

Плетенець В. М. Можливості використання слідчим
критичного мислення в умовах протидії розслідуванню.....257

Пчолкін В. Д., Федосова О. В. Тактичні операції
при розслідуванні злочинів економічної спрямованості.....265

Фурсов Д. Ю. Сутність, предмет та межі
прокурорського нагляду за додержанням
законності під час досудового розслідування кримінальних
правопорушень проти безпеки дорожнього руху.....278

Розділ VI. НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Федоренко В. Л. "Інформаційна видавнича революція"
І. Гутенберга та утвердження авторського права
й суміжних прав і механізмів їх захисту в Європі.....288

Розділ VII. РЕЦЕНЗІЇ

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Актуальний аспект
кримінально-правової охорони земельних відносин в Україні
(Рецензія на кн.: **Крайник Г. С.** Кримінальна відповідальність за забуднення
або псування земель в Україні: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 204 с.).....301

Matsko V.,
Research Employee of the Research Laboratory of the Problems
of Legal and Organizational Support of the Ministry Activities
of the Statr Research Institute MIA Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

**THE CONCEPT OF "A MEMBER OF THE JOINT FORCES OPERATION
(ANTI-TERRORIST OPERATION)" UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE**

Research article studies the concept of "participant in the operation of the Joint Forces (anti-terrorist operation)" under the laws of Ukraine. The author's definition of the term "participant of the Operation of the Joint Forces (anti-terrorist operation)" is formulated. The list of documents considering participation in the environmental protection and anti-terrorist operation is given. The existing problems are identified in the current legislation of Ukraine, regulating the issues of granting the status of the participant of hostilities to persons involved in volunteer activities.

Therefore, given that the Government has equated ATO participants with OJF participants, one can use the single definition for both categories. Thus, supporting the opinion of Pylyp V., we consider that the OJF / ATO participant is a citizen of Ukraine, a foreigner, a stateless person, who directly participated in the OJF / ATO, and in performance of combat (service) tasks in conditions of direct contact and fire contact with the enemy for a period of not less than 30 calendar days, including the total number of days spent in the operational areas. In addition, we consider it necessary to supplement Art. 9 of Law of Ukraine dated October 22, 1993 No 3551-XII p. 14 and to state it in the following wording: "persons who voluntarily provided (or who were voluntarily involved in providing) the anti-terrorist operation, implementation of measures for national security and defense, repulsion and deterrence of the armed aggression of the Russian Federation in the Donetsk and Lugansk regions, being directly in the mentioned areas while the implementation of these activities (including volunteer activities)", thus, giving the status of war participants to the persons engaged in volunteer activity in the area of OJF.

Key words: participant of the Operation of the Joint Forces, participant of the anti-terrorist operation, war veteran, participant of hostilities, volunteer, war invalid.

DOI: 10.33766/2524-0323.88.112-123
УДК 343.9

І. Б. Медицький,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного
університету імені В. Стефаника
e-mail: ibm78@ukr.net
 [https:// orcid.org/ 0000-0002-6720-6658](https://orcid.org/0000-0002-6720-6658)

**МАТЕРІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ФІЗИЧНОГО НАСИЛЬСТВА:
КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

У статті обґрунтовується необхідність активізації кримінологічного пізнання фундаментальної проблеми наслідків злочинності, обсяг знань про які сприятиме

створенню системи кримінологічної безпеки. Здійснено аналіз стану кримінального насильства в Україні, наведено динаміку злочинів, пов'язаних із протиправним позбавленням життя людини та заподіянням тілесних ушкоджень. На підставі макроекономічних показників розвитку, статистичних даних, систематизації та узагальнення вироків у справах про злочини проти життя та здоров'я, здійснено розрахунок економічних втрат для суспільства у зв'язку із передчасною смертю особи, а також витрат на стаціонарне лікування потерпілих від злочинів осіб.

Ключові слова: злочинність, злочин, наслідки злочинності, ціна злочинності, шкода від злочинності, фізичне насильство, матеріальні наслідки.

Постановка проблеми. Сучасні кримінальні реалії питання безпеки суспільства від злочинності перетворюють у ранг пріоритетної соціальної проблеми, що вимагає прийняття кардинальних правоохоронних рішень. Базу для них повинна створити науково обґрунтована кримінологічна інформація про дійсний стан захищеності людей від злочинності, її об'єктивні показники та детермінанти, ресурсне забезпечення запобігання злочинам, особливо тієї частини, яка безпосередньо зачіпає життя, здоров'я, права та свободи людини і громадянина [10, с.15]. Ці питання лягли в основу розвитку нового напрямку кримінологічних досліджень, пов'язаних із втіленням у життя ідеї кримінологічної безпеки¹.

Учені, предметно зайняті науковим обґрунтуванням положень даного різновиду кримінологічної теорії, солідарні в архіважливості отримання об'єктивних знань про злочинність та її параметри (у тому числі, її наслідки – І. М.) як об'єкт подальшого на неї впливу. Для створення адекватної сучасному стану злочинності системи кримінологічної безпеки потрібно виявити справжній актуальний стан злочинності та її проявів без ідеологічних, статистичних та інших прикрасень, щоб визначити реальні й потенційні загрози на всіх рівнях державної влади, для всіх верств населення, у всіх сферах суспільних відносин та для кожної території [12, с. 194].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальну оцінку наслідків злочинності можна простежити в працях Ю. Антоняна, О. Бандурки, А. Герцензона, В. Голіни, Б. Головкіна, І. Даньшина, Р. Долотова, О. Джужі, А. Жалинського, А. Закалюка, І. Карпеця, Н. Кузнецової, О. Литвака, О. Литвинова, В. Овчинського, В. Шакуна та ін. Оцінка наслідків фізичного насильства в контексті кримінологічної характеристики злочинності того чи

© Медицький І. Б., 2019

¹ Див.: Бабаєв М. М., Плешаков В. А. Кримінологическая безопасность в системе национальной безопасности (опыт структурного анализа). *Кримінологический журнал*. 2005. № 7. С. 5-9; Коваленко А. В. Поняття кримінологічної безпеки та підходи до класифікації її рівнів. *Право і суспільство*. № 1 частина 2/2019. С. 148-153; Мельничук Т. В. Елементи концепції кримінологічної безпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2011. № 1. С. 51-53; Мозоль С. А. Цілі та принципи забезпечення кримінологічної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Серія ПРАВО. Випуск 41. Том 3. С. 191-194; Прокоф'єва-Янчиленко Д. М. Теорія управління ризиками кримінологічної безпеки як спеціальна теорія кримінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 12. Том. 2. С. 110-113.

іншого виду є науковим надбанням О. Ігнатова, О. Храмцова, В. Бесчастного, К. Плутицької, хоча комплексних, системних досліджень не достатньо.

Формування цілей. Метою статті є узагальнення та систематизація відповідних статистичних даних в Україні щодо обсягу матеріальних наслідків фізичного насильства на прикладі злочинів проти життя та здоров'я особи.

Виклад основного матеріалу. Стан кримінального насильства в Україні. Фізична школа життя. Як слушно зазначає А. Бабенко, шкода, що завдається насильницьким криміналом, на сьогодні дорівнює, а інколи й значно перевищує втрати країни, де відбувалися широкомасштабні активні військові дії. За період з 2001 по 2011 роки, як свідчить офіційна статистика МВС України, навмисно вбито або здійснено замах на вбивство у 36 183 зареєстрованих випадках злочинів; скалічено (завдано умисні тяжкі тілесні ушкодження) 57 178 осіб, звалтовано 9 804 особи [1, с.134]. Зниження кількості зареєстрованих насильницьких злочинів, за одночасного збільшення в цей період кількості реєстрації заяв та повідомлень про злочини майже у два рази (з 1,5 млн. до 3,34 млн.), дало можливість ученому абсолютно справедливо стверджувати про збільшення рівня латентності насильницької злочинності [1, с. 136].

Висновки про зниження кількості зареєстрованих убивств можна віднайти в працях ряду дослідників, які, однак, виділяють і негативні супутні моменти вказаного процесу, а саме: 1) зростання частки кваліфікованих убивств (2002-2013 рр.) [8, с. 319; 15, с. 178-180]; 2) домінування переважно корисної мотивації (при вчиненні умисних убивств за обтяжуючих обставин) та груповий характер їх вчинення, значний рівень їх рецидиву, а також численність їх жертв [9, с. 103-104].

На тлі зниження динаміки насильницької злочинності (яку потрібно враховувати об'єктивно, не забуваючи про так звані «вади» вітчизняної кримінальної статистики; а також про те, що за межами обліку перебувають окремі райони Донецької та Луганської областей та ін.) науковці відзначають негативну динаміку саме вбивств, низький рівень виявлення осіб, що їх вчинили, та інтенсивність їх вчинення, яка у кілька разів перевищує епідеміологічний поріг (10 випадків на 100 тис. населення) [2, с. 15-16]

Таблиця 1

Динаміка умисних убивств за 2011-2017 роки

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
По Україні	2 267	2 010	5 861	11 466	8 224	5 992	5 145
Вручено особі підозру	-	-	1 909	1 760	1 507	1 403	1 381

Суттєвою кримінологічною особливістю насильницької злочинності в Україні є її висока латентність. Як стверджує О. Ігнатов, рівень латентності вбивств як мінімум дорівнює 1:2. При цьому останніми роками даний показник (з розрахунку коефіцієнтів зареєстрованих убивств та загальної кількості вбивств і залишку безвісти зниклих) зріс до співвідношення 1:4 [9, с. 145-146].

Також варто пам'ятати, що з'ясування «загальної картини» вимагає врахування даних, що не потрапили до офіційної статистики умисних убивств. Аналіз відомчих статистичних даних за 2002-2012 рр. щодо кількості безвісти зниклих в Україні осіб показав, що в країні щорічно розшукується у середньому 9,5 тисяч чоловік (відповідно до наявних в ОВС оперативно-розшукових (ОРС) та розшукових (РС) справ). При цьому кожного року залишається в середньому 4,5 тисячі безвісти зниклих осіб (або 9,5 осіб на 100 тис. населення), розшукати яких не вдалося. Динаміка кількості осіб, що залишилися не розшуканими, відрізняється стрімким зростанням даного показника з 3 726 осіб у 2002 р. до 10 035 осіб у 2011 р. (у 2012 р.- 10 453 особи) [9, с. 143-145].

Наведені А. М. Бабенком математичні розрахунки дали підстави йому стверджувати, що протягом останніх кількох років державні статистичні органи залишають без пояснення причин смерті близько 30 тис. фактів смертей на рік. Лише в 2016 р. різниця між загальною кількістю смертей та сумою смертей із поясненням їх офіційної причини становить 35 449 осіб; у 2015 – 29 477; у 2014 – 31 651 особу. Учений цілком слушно зауважує, що кількісно-якісні параметри вбивств яскраво сигналізують про те, що в регіонах України відбуваються вкрай негативні соціально-кримінологічні процеси, які призводять до безпрецедентного знецінення людського життя й фізичної недоторканності особи (про це також свідчать і чисельні повідомлення ЗМІ); відбувається катастрофічне погіршення морально-психологічного клімату в суспільстві; формується негативне, агресивне середовище, що загалом може призвести до розвитку непередбачуваних кримінологічних наслідків [2, с. 17].

Автори праці «США: злочинність та політика» відзначали, що у відношенні до вбивств збитки вираховуються на основі середнього заробітку, віку потерпілих та середньої тривалості життя американця [11, с. 243]. Запропонований алгоритм підставно застосувати й до вітчизняних даних кримінальної статистики, з'ясувавши, зокрема, економічний розмір втрат у результаті насильницького позбавлення життя. Слід одночасно погодитися з Л. В. Кондратюком і В. С. Овчинським, які пропонують враховувати не середній заробіток жертви, а різницю між ВВП на душу населення та фактичним споживанням [11, с. 245].

Вихідні дані для підрахунку (2018 рік):

t – середня тривалість життя (обидві статі) – 71 рік [17];

B – номінальний ВВП у розрахунку на одну особу – 84 190 грн. [3];

C – фактичне кінцеве споживання в розрахунку на одну особу (за рік) – 75 627 грн. [3];

t_2 – середній вік жертв злочинів. Вибіркове узагальнення автором вироків з ЄДРСР у справах про злочини, передбачені ст.ст. 115, 118, 119, ч. 2 ст. 121 КК України (2017-2019 роки, 100 вироків) дало можливість визначити середній вік їхніх жертв – 50 років;

N – кількість загиблих від злочинів осіб – 1 961, із них: умисних убивств – 1 214; убивств із необережності – 85; тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого – 662 [4; 5].

Арифметичним шляхом можна вирахувати втрати для суспільства у зв'язку із передчасною смертю особи внаслідок злочинної поведінки. Економічний збиток визначається як різниця між валовим внутрішнім продуктом і фактичним кінцевим споживанням у розрахунку на одну особу: $S = B - C$ (84 190 – 75 627 = 8 563 грн.). Отриману величину втрат множимо на кількість років, які в середньому не доживає жертва злочину (передбачених указаними вище кримінально-правовими нормами), тобто $t - t_2$ (71 – 50 = 21 рік). Далі обраховуємо економічні втрати від смерті однієї особи: $V_{тр} = (t - t_2) S = 21 * 8 563 = 179 823$ грн. Після чого отримуємо сумарну величину економічних втрат від смертей означених осіб у 2018 році: $V_{сп} = V_{тр} N$ (179 823 грн. * 1 961 = 352 млн. 632 тис. грн.). І це дані тільки за один рік. Враховуючи латентність насильницьких злочинів проти життя особи, наведену вище інформацію про кількість зниклих безвісти осіб (частина з яких не потрапила до даних кримінальної статистики у якості деліктів) і той факт, що позбавлення життя особи виступає наслідком чисельної кількості злочинів, передбачених й іншими, окрім Розділу II, розділами КК України; їх статистичну поширеність та інші моменти, отримана величина економічних втрат, безперечно, підлягатиме кількісному коригуванню в бік зростання.

Фізична шкода здоров'ю. За даними Генеральної прокуратури України, у 2015 р. потерпілими від тяжких тілесних ушкоджень визнано 2 385 осіб, у т. ч. що спричинило смерть – 694; у 2016 р. їх кількість становила, відповідно, 2 170 та 704 особи; у 2017 р. – 1 991 та 620 осіб; у 2018 р. – 2 047 та 667 осіб; за період з січня 2019 р. по липень 2019 р. – 1 135 і 346 осіб [4].

Більш деталізованою в означеному сенсі є звітність судів першої інстанції, яка сформована у 2018 р. за наслідками розгляду матеріалів кримінального провадження (за попередніми роками дані щодо тілесних ушкоджень окремо не виділялися, перебуваючи серед масиву злочинів проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканності – І. М.) [5].

Таблиця 2

Види злочинів	Кількість фізичних осіб, яким заподіяно шкоду				
	усього	з них жінок	життю	здоров'ю	матеріальної та моральної шкоди/ сума, грн.
Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 ККУ)	1 341	355	284	879	178 / 10 852 084
Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122 ККУ)	546	134	2	463	81 / 2 482 391

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання (ст. 123 ККУ)	1	-	1	-	-
Умисне тяжке тілесне ушкодження в разі перевищення меж необхідної оборони або в разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 124 ККУ)	55	5	5	46	4 / 41 755
Умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125 ККУ)	2 665	1 304	2	2 459	205 / 1 339 549

У 2018 р. засуджено за вчинення злочинів, передбачених 1) ч. 1 ст. 121 КК України – 765 осіб; 2) ч. 2 ст. 121 КК України – 239 осіб; 3) ч. 1 ст. 122 КК України – 483 особи; 4) ч. 2 ст. 122 КК України – 3 особи; 5) ст. 123 КК України – 1 особа; 6) ст. 124 КК України – 64 особи; 7) ч. 1 ст. 125 КК України – 1 735 осіб; 8) ч. 2 ст. 125 КК України – 1 064 особи [6]. Відмінності в показниках між кількістю потерпілих від кримінальних правопорушень осіб та осіб, засуджених за їх вчинення, можна пояснити різними ситуаціями розвитку причинно-наслідкового зв'язку, у яких взаємодіють як один злочинець ↔ декілька жертв, так і декілька злочинців ↔ одна жертва (множинність злочинів, співучасть тощо).

Принагідно варто зауважити, що до авторської вибірки потрапили ті різновиди фізичної протиправної шкоди у вигляді тілесних ушкоджень, медичний критерій визначення яких дає можливість з'ясувати кількість затраченого на лікування часу та забезпечити максимально наблизений (у т. ч., і в нормативному відношенні) розрахунок «вартості» здоров'я людини в матеріальному еквіваленті. До того ж, економічний критерій (пов'язаний із врахуванням втрати ступеня працездатності) у край рідко застосовується на практиці.

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України № 11 від 07.07.1995 р. «Про відшкодування витрат на стаціонарне лікування особи, яка потерпіла від злочину, та судових витрат», питання про відшкодування витрат на стаціонарне лікування потерпілого вирішується згідно з «Порядком обчислення розміру фактичних витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння та зарахування стягнених із винних осіб коштів до відповідного бюджету і їх використання», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 545 від 16.07.1993 р. [13]. Методологія та порядок обліку фактичних витрат, які здійснюють заклади охорони здоров'я у зв'язку з наданням послуг з медичного обслуговування і які враховуються під час встановлення єдиних тарифів на медичні послуги, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1075 від 27.12.2017 р. [14].

Безперечно, вартість однієї одиниці медичної послуги (ліжко-дня в стаціонарному відділенні) не може бути однаковою в межах України та суттєво відрізнятиметься, наприклад, у районній лікарні, лікарні обласного центру чи лікарні м. Києва. Сума фактичних витрат на лікування потерпілого від кримінального правопорушення (необхідність оперативного втручання, дорогі ліки тощо) не може бути охоплена вартістю одного ліжко-дня перебування в медичному закладі. Вартість лікування в медичних закладах по Україні також суттєво відрізнятиметься. Наприклад, Центральна міська клінічна лікарня м. Івано-Франківськ забезпечує застрахованим пацієнтам лікування 286-ти нозологій (хвороб – І. М.), собівартість якого коливається від 487,99 грн. до 61 165,27 грн. (ціни вказані станом на 2016 р. – І. М.) [16]. Відшкодуванню підлягають тільки кошти, витрачені на стаціонарне лікування потерпілого в лікарні, госпіталі, диспансері чи іншому стаціонарному лікувальному закладі. Усі інші витрати (наприклад, пов'язані з наданням потерпілому швидкої або невідкладної медичної допомоги, на амбулаторне лікування тощо) не відшкодовуються (п. 5 постанови Пленуму ВСУ № 11). Разом із тим наявні офіційні дані необхідно використовувати для з'ясування фінансового «навантаження» на заклади у зв'язку із лікуванням осіб, потерпілих від кримінальних правопорушень.

Відповідно до звіту Департаменту охорони здоров'я Івано-Франківської обласної державної адміністрації, середні (сукупні) витрати на один ліжко-день у 2018 р. становили 658,8 грн. [7]. З огляду на ці та наведені вище дані ДСА України щодо кількості засуджених осіб, врахувавши, згідно з Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, часові параметри короткочасного (більше шести днів, але менше трьох тижнів (21 день) та тривалого розладу здоров'я особи (понад 3 тижні (більш як 21 день)), можна отримати середній показник затрат закладів охорони здоров'я у 2018 р. по ліжко-днях: 1) для потерпілих від тяжких тілесних ушкоджень (ч. 1 ст. 121, ст. 124 КК України): $(765 + 64) * 658,8 \text{ грн.} * 21 \text{ день} = 11\,469\,049,2 \text{ грн.}$; 2) для потерпілих від середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ч. 1, 2 ст. 122 КК України): $(483 + 3) * 658,8 \text{ грн.} * 21 \text{ день} = 6\,723\,712,8 \text{ грн.}$; 3) для потерпілих від легких тілесних ушкоджень (ч. 1 ст. 125 КК України): $1\,735 * 658,8 \text{ грн.} * 3 \text{ дні} = 3\,424\,690 \text{ грн.}$; 4) для потерпілих від легких тілесних ушкоджень, що потягнули короткочасний розлад здоров'я (ч. 2 ст. 125 КК України): $1\,064 * 658,8 \text{ грн.} * 14 \text{ днів} = 9\,813\,484,8 \text{ грн.}$

Злочини, конститутивною ознакою яких виступають тілесні ушкодження (ст. ст. 121-125, 128 КК України), є «класичними» деліктами, безпосередню кримінологічну інформацію про наслідки учинення яких можна отримати, здійснивши спільний аналіз їх нормативно-правових ознак та статистичних даних про кількість епізодів. Проте деліктів, де спричинення тілесних ушкоджень не є самоціллю, а способом досягнення іншої мети, КК України налічує більше двадцяти: легкі тілесні ушкодження (наприклад, ст. ст. 345, 345-1, 346, 350, 377 КК України), середньої тяжкості тілесні ушкодження (наприклад, ст. ст. 276, 277, 281, 282, 314, 345, 350, 406 КК України), тяжкі тілесні ушкодження наприклад, ст. ст. 136, 150-1, 187, 189, 196, 276 КК України).

Для більшої репрезентативності підставно навести дані ЄДРСР щодо розгляду справ про відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди. З огляду на дані, отримані автором шляхом вільного доступу до ЄДРСР, з січня по серпень 2019 р. судами України (в особі уповноважених суб'єктів, здебільшого, органів прокуратури) винесено 100 рішень на користь держави про стягнення витрат закладів охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілих від кримінальних правопорушень (сумарно на 807 143 грн.). 47 % судових рішень стосувалися злочинів проти здоров'я особи (ст. ст.121-125, 128 КК України), 46 % – злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту (ст.ст.286 КК України).

Варто зазначити, що існуюча практика не забезпечує наразі повноцінного захисту державних інтересів у цій частині та відновлення соціальної рівноваги, особливо, якщо зважити на сучасний стан насильницької злочинності в державі. На неї комплексно впливають різні чинники, домінуючими серед яких є недоліки в діяльності судових і правоохоронних органів (тривалість та переобтяженість судової процедури, що подекуди нівелює доцільність та ефективність судового захисту; індиферентність органів прокуратури та інших зацікавлених суб'єктів – системи охорони здоров'я).

Висновки. У статті обґрунтовується необхідність активізації кримінологічного пізнання фундаментальної проблеми наслідків злочинності, обсяг знань про яких сприятиме створенню системи кримінологічної безпеки. Фундаментальна проблема «наслідків» злочинності не перебуває у векторі розвитку кримінологічної науки в достатньому для неї обсязі. Існуючі наукові розробки в цій частині характерні фрагментарністю та розпорошеністю матеріалу; важливість включення вказаної категорії саме до основних, а не додаткових параметрів злочинності усвідомлюється та обґрунтовується далеко не всіма вченими; спеціальна література не володіє такими вкрай необхідними напрацюваннями стосовно методології та конкретних методик розрахунку усіх тих змін, які детермінує для людини, суспільства, держави злочинність фактом свого існування. Сучасна кримінологічна доктрина потребує формування нового різновиду теорії – *консеквенціології* злочинності (від лат. *consequentia* – наслідок, і давн.-грец. *λόγος* – вчення), із відповідними завданнями та дослідницьким інструментарієм.

Використані джерела:

1. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія / А. М. Бабенко. Одеса: ОДУВС, 2014. 416 с.
2. Бабенко А. М. Самогубства, доведення до самогубства, вбивства: кримінологічний вимір та соціальні наслідки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фонові для злочинності явища: запобігання та протидія» (27.04.2018 р.). 2018. С. 13-18.
3. Валовий внутрішній продукт у I-IV кварталах 2018 року й у 2018 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/exprs/expr2019/03/38.pdf> (дата звернення: 16.10.2019 р.)

4. Єдиний звіт про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2015 - 2019 роки. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 19.12.2019)
5. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2018 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення: 19.12.2019)
6. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання (2018 рік). URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/trik_2018 (дата звернення: 20.08.2019)
7. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми місцевого бюджету «Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню» станом на 01.01.2019 р. URL: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/Багатопрофільна%20стаціонарна%20медична%20допомога.pdf> (дата звернення: 20.08.2019)
8. Ігнатов О. М. Кримінологічний аналіз рівня та динаміки вбивств в Україні. *Форум права*. 2011. №4. С. 314-326.
9. Ігнатов О. М. Теоретичні та прикладні проблеми протидії загальнокримінальній насильницькій злочинності в Україні. Дис. ... на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук за спеціальністю 12.00.08 (081 – Право). Харків, 2014. 493 с.
10. Ким Е. И., Михайличенко А. А. Состояние и структура криминальной смертности в России и некоторые проблемы ее предупреждения. *Криминологический журнал ОГУЭП*. 2007. № 3-4 (2). С. 16-22.
11. Кондратюк Л. В., Овчинский В.С. Криминологическое измерение / Под ред. К. К. Горяинова. / Л. В. Кондратюк, В. С. Овчинский. М., 2008. 272 с.
12. Мозоль С. А. Цілі та принципи забезпечення криминологічної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Серія ПРАВО. Випуск 41. Том 3. С. 191-194.
13. Про порядок обчислення розміру фактичних витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння та зарахування стягнених з винних осіб коштів до відповідного бюджету і їх використання: постанова Кабінету Міністрів України від 16.07.1993 р. № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-93-п>
14. Про затвердження Методики розрахунку вартості послуги з медичного обслуговування: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1075. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2017-п>
15. Плутицька К. М. Сучасний рівень насильницької злочинності в Україні: рівень, структура, динаміка, географія. *Право і суспільство*. 2017. № 3. С. 176-181.
16. Розрахунок вартості лікування у ЦМКЛ в 2016 році для застрахованих хворих. URL: http://www.cmkl.if.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=70 (дата звернення: 20.08.2019)
17. Таблиці народжуваності, смертності та середньої очікуваної тривалості життя за 2018 рік. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/08/zb_tabl_nar_2018.pdf (дата звернення: 20.11.2019)

References:

1. Babenko, A. M. (2014) *Zapobihannya zlochynnosti v rehionakh Ukrainy: kontseptualno-metodolohichniy ta prakseolohichniy vymir*. A. M. Babenko (Ed.). Odesa: ODUVS. [in Ukrainian].

2. Babenko, A. M. (2018) Samohubstva, dovedennia do samohubstva, vbyvstva: kryminolohichnyi vymir ta sotsialni naslidky. *Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Fonovi dlia zlochynnosti yavlyshcha: zapobihannia ta protydia» (27.04.2018 r.) - Collection of materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference "Background to Crime of the Phenomenon: Prevention and Counteraction, (04.27.2018), 13-18.* [in Ukrainian].
3. Valovy vnutrishnii produkt u I-IV kvartalakh 2018 roku y u 2018 rotsi. (2018) URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2019/03/38.pdf>. [in Ukrainian]
4. Yedynyi zvit pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia za 2015-2019 roky. N. d. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>. [in Ukrainian].
5. Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad materialiv kryminalnoho provadzhenia za 2018 rik. N. d. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ [in Ukrainian].
6. Zvit pro osib, prytiahnutykh do kryminalnoi vidpovidalnosti, ta vydy kryminalnoho pokarannia (2018). URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2018. [in Ukrainian].
7. Zvit pro vykonannia pasporta biudzhetnoi prohramy mistsevoho biudzhetu «Bahatoprofilna statsionarna medychna dopomoha naselenniu» stanom na 01.01.2019 r. URL: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/Bahatoprofilna%20statsionarna%20medychna%20dopomoha.pdf>. [in Ukrainian].
8. Ihnatov, O. M. (2011) Kryminolohichnyi analiz rivnia ta dynamiky vbyvstv v Ukraini. *Forum prava - The forum is right*, 4, 314-326. [in Ukrainian].
9. Ihnatov, O. M. (2014) Teoretychni ta prykladni problemy protydia zahalnokryminalnii nasylnytskii zlochynnosti v Ukraini. *Doctor's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].
10. Kim, E. P., Mihajlichenko, A. A. (2007) Sostoianie i struktura kriminal'noj smertnosti v Rossii i nekotorye problemy ee preduprezhdenija. *Kriminologicheskij zhurnal OGUJEP - OGUEEP Criminological Journal*, 3-4 (2), 16-22. [in Ukrainian].
11. Kondratjuk, L. V., Ovchinskij, V. S. (2008) *Kriminologicheskoe izmerenie*. K. K. Gorjainova (Ed.). L. V. Kondratjuk, & V. S. Ovchinski (Eds.) et. al. Moskva. [in Russian].
12. Mozo, I. S. A. (2016) Tsili ta pryntsyipy zabezpechennia kryminolohichnoi bezpeky. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu - Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Serii PRAVO, issue 41, vol. 3, 191-194.* [in Ukrainian].
13. Pro poriadok obchyslennia rozmiru faktychnykh vytrat zakladu okhorony zdorov'ia na stacionarne likuvannia poterpiloho vid zlochynnoho diannia ta zarakhuvannia stiahnennykh z vynykh osib koshtiv do vidpovidnoho biudzhetu i yikh vykorystannia: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.07.1993 r. № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-93-p> [in Ukrainian].
14. Pro zatverdzhennia Metodyky rozrakhunku vartosti posluhy z medychnoho obsluhovuvannia: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2017 r. № 1075. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2017-p> [in Ukrainian].
15. Plutytska, K. M. (2017) Suchasnyi riven nasylnytskoi zlochynnosti v Ukraini: riven, struktura, dynamika, heohrafiia. *Pravo i suspilstvo - Law and Society*, 3, 176-181. [in Ukrainian].
16. Rozrakhunok vartosti likuvannia u TsMKL v 2016 rotsi dlia zastrakhovanykh khvorykh. N. d. URL: http://www.cmkl.if.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=70 [in Ukrainian].

17. Tablytsi narodzhuvanosti, smertnosti ta serednoi ochikuvanoi tryvalosti zhyttia za 2018 rik. Statystychnyi zbimyk. N. d. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/08/zb_tabl_nar_2018.pdf. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 03.11.2019

Медицкий И. Б.
кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры уголовного права
учебно-научного Юридического института
Прикарпатского национального
университета имени В. Стефаника
(г. Ивано-Франковск, Украина)

МАТЕРИАЛЬНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ФИЗИЧЕСКОГО НАСИЛИЯ: КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

В статье обосновывается необходимость активизации криминологического познания фундаментальной проблемы последствий преступности, объем знаний о которых будет способствовать созданию системы криминологической безопасности. Осуществлен анализ криминального насилия в Украине, приведена динамика преступлений, связанных с противоправным лишением жизни человека и причинением телесных повреждений. На основании макроэкономических показателей развития, статистических данных, систематизации и обобщения приговоров по делам о преступлениях против жизни и здоровья, осуществлен расчет экономических потерь для общества в связи с преждевременной смертью лица; а также расходов на стационарное лечение потерпевших от преступлений лиц.

Ключевые слова: преступность, преступление, последствия преступности, цена преступности, вред от преступности, физическое насилие, материальные последствия.

Meditsky I.,
Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Criminal Law
Educational Scientific Law Institute
Carpathian National University named after V. Stefanika
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

MATERIAL CONSEQUENCES OF PHYSICAL VIOLENCE: CRIMINAL ANALYSIS

The article substantiates the need to activate criminological knowledge of the fundamental problem of the consequences of crime, the amount of knowledge about which will contribute to the creation of a criminological security system. The analysis of the state of criminal violence in Ukraine, the dynamics of crimes related to the illegal deprivation of life and personal injury is made.

On the basis of macroeconomic indicators of development, statistics, systematization and generalization of sentences in cases of crimes against life and health,

the economic losses for the society due to premature death of the person are calculated; and the costs of inpatient treatment of victims of crime. The total value of the economic losses from the deaths of the victims of crimes under Art. 115, 118, 119, Part 2 of Article 121 of the Criminal Code of Ukraine, according to 2018, amounted to 352 million 632 thousand UAH. The average cost of health care facilities in 2018 by bed-days, for the victims of grievous bodily harm was 11 469 049,2 UAH; for the victims of moderate injuries - 6 723 712,8 UAH; for the victims of light injuries - 3 424 690 UAH; for the victims of light injuries that caused short-term health disorder - 9 813 484,8 UAH.

It is emphasized that the existing scientific developments of the problem of the consequences of crime are characterized by fragmentation and scattered material; the importance of including this category in the basic, rather than additional, parameters of crime is recognized and substantiated by not all scientists; the specialized literature does not have such much-needed expertise as to the methodology and specific methods of calculating all those changes that determine crime for a person, society, state by its existence. The position of formation in the modern criminological doctrine of a new kind of theory - the consequentology of crime (from Latin *consequentia* - consequence, and ancient Greek *λόγος* - teaching), with the corresponding tasks and research tools is substantiated.

Key words: criminality, crime, consequences of crime, price of crime, harm from crime, physical violence, material consequences

DOI: 10.33766/2524-0323.88.123-134

УДК 342.7

Р. О. Мовчан,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, міжнародного
та кримінального права Донецького
національного університету імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна)

e-mail: romanmov1984@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-2074-8895>

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО Ч. 3 (Ч. 4) СТ. 197-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

У статті розглянуто найбільш дискусійні проблеми, які виникають при кваліфікації злочину, передбаченого ч. 3 (ч. 4) ст. 197-1 КК України. Обґрунтовано, що у випадку, якщо користування самовільно зайнятою земельною ділянкою набуває вигляду самовільного будівництва на ній будівлі чи споруди, дії винного треба кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 і ч. 3 ст. 197-1 КК України (або ч. 2 і ч. 4 ст. 197-1 КК України). Також доведено, що дії осіб, які розпочали ведення будівельних робіт на самовільно зайнятій земельній ділянці, повинні кваліфікуватися як закінчений склад злочину, передбачений ч. 3 (ч. 4) ст. 197-1 КК України.

Ключові слова: самовільне зайняття, самовільне будівництво, земельна ділянка, кримінальна відповідальність, кваліфікація, сукупність злочинів.